

Sygn. akt V KK 91/21

POSTANOWIENIE

Dnia 5 maja 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Zbigniew Puskarski

w sprawie **D. G.**

skazanego z art. 209 § 1a k.k. w zw. z art. 209 § 1 k.k.

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na posiedzeniu w trybie art. 535 § 3 k.p.k.

w dniu 5 maja 2021 r.,

kasacji wniesionej przez obrońcę skazanego

od wyroku Sądu Okręgowego w P.

z dnia 4 września 2020 r., sygn. akt XVII Ka (...),

zmieniającego wyrok Sądu Rejonowego w K.

z dnia 21 stycznia 2020 r., sygn. akt II K (...),

postanowił:

1. oddalić kasację jako oczywiście bezzasadną;

2. zasądzić od skazanego D. G. na rzecz

Skarbu Państwa koszty sądowe postępowania kasacyjnego.

UZASADNIENIE

D. G. został oskarżony o to, że „w okresie od lipca 2014 r. do 19 stycznia 2018 r. w K., woj. (...), będąc zobowiązanym na mocy protokołu Sądu Rejonowego w K. z dnia 15 grudnia 2010 r. w sprawie III RC (...) do wykonywania obowiązku alimentacyjnego na rzecz małoletniej córki T. G. w kwocie po 400 zł miesięcznie, uchylał się od wykonania tego obowiązku, powodując zaległości alimentacyjne w łącznej kwocie 17.200 zł, narażając pokrzywdzoną na niemożność zaspokojenia podstawowych potrzeb życiowych, tj. o przestępstwo z art. 209 § 1a k.k. w zw. z art. 209 § 1 k.k.”

Sąd Rejonowy w K. po ponownym rozpoznaniu sprawy wyrokiem z dnia 21 stycznia 2020 r., sygn. akt II K (...), uznał D. G. za winnego popełnienia „czynu opisanego powyżej” (tj. w części wstępnej wyroku) z tą zmianą, iż przyjął, że czyn miał miejsce w okresie od września 2015 r. do 19 stycznia 2018 r. oraz że wartość powstałej zaległości przekraczała trzy świadczenia okresowe i za to na podstawie art. 209 § 1a k.k. wymierzył mu karę 6 miesięcy pozbawienia wolności. Rozstrzygając co do kosztów postępowania, zwolnił oskarżonego od ich ponoszenia.

Apelację od tego wyroku, zaskarżając go w całości, wniósł obrońca oskarżonego. Orzeczeniu zarzucił:

1. obrazę przepisów prawa materialnego, tj. art. 209 § 1 k.k. poprzez jego zastosowanie i skazanie oskarżonego za uchylanie się od wykonywania obowiązku alimentacyjnego określonego na mocy protokołu Sądu Rejonowego w K. z dnia 15 grudnia 2010 r., podczas gdy dokument taki nie został w rzeczonym przepisie wymieniony, co uniemożliwia uznanie działania oskarżonego za przestępstwo niealimentacji;

2. obrazę przepisów prawa materialnego, tj. art. 209 § 1 k.k. poprzez jego zastosowanie i skazanie oskarżonego za uchylanie się od wykonania obowiązku alimentacyjnego określonego na mocy protokołu Sądu Rejonowego w K. z dnia 15 grudnia 2010 r., podczas gdy zebrany materiał dowodowy uniemożliwia uznanie zachowania oskarżonego za mające przymiot uchylania się i to uporczywego, tj. wyczerpujące znamiona przestępstwa niealimentacji;

3. błąd w ustaleniach faktycznych stanowiących podstawę orzekania, polegający na przyjęciu, iż oskarżony uchylał się od obowiązku alimentacyjnego w sytuacji, gdy z niekwestionowanych ustaleń faktycznych wynika, iż dochód uzyskiwany przez oskarżonego nie pozwalał na zaspokojenie obowiązku alimentacyjnego w stopniu określonym stosownym dokumentem, co doprowadziło do błędnego ustalenia realizacji przez oskarżonego strony podmiotowej przestępstwa niealimentacji;

4. błąd w ustaleniach faktycznych stanowiących podstawę orzekania, polegający na dowolnym przyjęciu, iż oskarżony nie czynił starań celem polepszenia swojej sytuacji materialnej, a w konsekwencji pokrzywdzonej, co doprowadziło do błędnego ustalenia realizacji znamion czynu;

5. błąd w ustaleniach faktycznych stanowiących podstawę orzekania, polegający na bezzasadnym pominięciu, iż oskarżony na skutek zdiagnozowanych dolegliwości zdrowotnych jest niepełnosprawny w stopniu umiarkowanym, co ogranicza jego możliwości zarobkowe, a w konsekwencji co doprowadziło do błędnego ustalenia realizacji znamion czynu;

6. błąd w ustaleniach faktycznych stanowiących podstawę orzekania, polegający na dowolnym przyjęciu, iż brak uiszczenia przez oskarżonego alimentów naraził pokrzywdzoną na niemożność zaspokojenia podstawowych potrzeb życiowych, co doprowadziło do błędnego zastosowania art. 209 § 1a k.k.

Podnosząc te zarzuty, obrońca wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez uniewinnienie oskarżonego od zarzucanego mu czynu.

Sąd Okręgowy w P. wyrokiem z dnia 4 września 2020 r., sygn. akt XVII Ka (...), zmienił zaskarżony wyrok w ten sposób, że przyjął, iż oskarżony był zobowiązany do wykonywania obowiązku alimentacyjnego na rzecz małoletniej córki T. G. w kwocie po 400 zł miesięcznie na mocy wyroku Sądu Rejonowego w K. z dnia 15 grudnia 2010 r. w sprawie sygn. akt III RC (...), a w pozostałym zakresie wyrok utrzymał w mocy. Zwolnił oskarżonego od zapłaty Skarbowi Państwa kosztów sądowych za postępowanie odwoławcze i nie wymierzył mu opłaty za drugą instancję.

Kasację od prawomocnego wyroku Sądu odwoławczego wniósł obrońca aktualnie skazanego D. G. Zaskarżając wyrok w całości zarzucił:

„rażące naruszenie prawa, tj. art. 434 § 1 k.p.k. poprzez jego niezastosowanie i orzeczenie przez Sąd II instancji na niekorzyść oskarżonego w ten sposób, że Sąd Okręgowy dokonał modyfikacji opisu czynu na niekorzyść oskarżonego poprzez uzupełnienie opisu czynu o element stanowiący znamię przestępstwa, tj. wskazanie, że skazany nie realizował obowiązku określonego wyrokiem Sądu Rejonowego w K. z dnia 15 grudnia 2010 r. wydanego w sprawie III RC (...), wykreślając jednocześnie, iż obowiązek ten wynikał z protokołu Sądu Rejonowego w K. z dnia 15 grudnia 2010 r., co miało wpływ na treść orzeczenia w ten sposób, że Sąd Okręgowy pogorszył sytuację oskarżonego, który w wyniku błędnie przyjętego opisu czynu, niezawierającego jednego ze znamion przestępstwa z art. 209 § 1 i 1a k.k. przy jednoczesnym braku zaskarżenia rozstrzygnięcia Sądu I instancji na niekorzyść

winien być zostać uniewinniony od zarzucanego mu czynu, jako czynu nierealizującego znamion ustawowych zarzucanego mu czynu”.

Podnosząc ten zarzut, wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i uniewinnienie skazanego od zarzucanego mu aktem oskarżenia czynu. Jednocześnie, powołując się na art. 532 § 1 k.p.k., wniósł o wstrzymanie wykonania zaskarżonego wyroku oraz wyroku Sądu Rejonowego w K.

W pisemnej odpowiedzi na kasację prokurator Prokuratury Okręgowej w P. wniosła o uznanie kasacji za oczywiście bezzasadną i jej oddalenie.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Należało podzielić pogląd o oczywistej bezzasadności kasacji i w konsekwencji oddalić ją w trybie art. 535 § 3 k.p.k., tj. na posiedzeniu bez udziału stron. Niezależnie od nie całkiem poprawnego wniosku skargi, w którym pominięto, że uniewinnienie skazanego wymagałoby uchylenia nie tylko zaskarżonego wyroku, ale też wyroku Sądu I instancji, chybiony jest podniesiony przez skarżącego zarzut rażącego naruszenia art. 434 § 1 k.p.k. Nasuwa się też uwaga, że mnogość zarzutów postawionych w apelacji (sporządzonej przez autora kasacji), z których tylko jeden z sześciu bazował na tezie, że opis czynu ujęty w wyroku Sądu Rejonowego nie zawiera wszystkich znamion czynu zabronionego, nie świadczy o zdecydowanym przekonaniu obrońcy, iż faktycznie tak jest. Gdyby nie ulegało wątpliwości, że oskarżony został skazany za czyn, którego opis nie zawiera wszystkich znamion czynu zabronionego, zbędne byłoby bowiem wykazywanie, że inne okoliczności świadczą, że skazanie jest niesłuszne.

Jak wynika z zarzutu postawionego w kasacji, jej autor rażącego naruszenia art. 434 § 1 k.p.k., równoznacznego z nierespektowaniem przez Sąd odwoławczy zakazu *reformationis in peius*, upatruje w uzupełnieniu przez ten Sąd opisu czynu przypisanego skazanemu przez Sąd Rejonowy o nieobecny (jego zdaniem) w wyroku tego Sądu element stanowiący znamię przestępstwa, mianowicie o wskazanie, że oskarżony D. G. był zobowiązany do wykonywania obowiązku alimentacyjnego na rzecz małoletniej córki T.G. na mocy wyroku Sądu Rejonowego w K. z dnia 15 grudnia 2010 r. w sprawie sygn. akt III RC (...)

Jest rzeczą oczywistą, że zawarty w wyroku skazującym opis czynu, o którym mowa w art. 413 § 2 pkt 1 k.p.k. musi być tak skonstruowany, aby znalazły się w

nim elementy odzwierciedlające realizację przez oskarżonego wszystkich ustawowych znamion przypisanego mu czynu. Nie ulega też wątpliwości, że najłatwiej to osiągnąć korzystając ze sformułowań ustawowych (kodeksowych). Nie jest to jednak obowiązek bezwzględny, bowiem opis czynu może być dokonany w języku ogólnym, a niekoniecznie w języku ściśle prawniczym; istotne jest tylko, aby odpowiadał pełnemu zespołowi znamion przewidzianych w przepisie określającym dany typ czynu zabronionego. W orzecznictwie wielokrotnie wskazywano, że polski proces karny nie jest procesem formułkowym, w którym wymagane jest posługiwanie się określonymi formułami prawnymi, lecz procesem, w którym przepisy określają jedynie sposób postępowania organów procesowych, w tym przy redagowaniu opisu czynu zarzucanego i przypisanego. Niekiedy w opisie czynu brak jest sformułowania wiernie przytaczającego określone znamię danego czynu, jednak analiza tego opisu prowadzi do wniosku, że chociaż wprost nie wyrażone, wspomniane znamię w opisie jest zawarte. Jest bowiem dopuszczalne takie zwerbalizowane przedstawienie zachowania oskarżonego, które w sposób niepozostawiający wątpliwości odpowiada treści poszczególnych znamion przypisanego mu przestępstwa, albo w drodze nieodpartego logicznego wnioskowania świadczy o wyczerpaniu konkretnego elementu składającego się na ustawowy obraz określonego czynu zabronionego (zob. np. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 5 grudnia 2013 r., II KK 212/13, OSNKW 2014, z. 5, poz. 38; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 6 marca 2015 r., V KK 394/14; wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 16 stycznia 2014 r., II AKa 397/13).

Sytuacja taka zachodzi w niniejszej sprawie. Bezspornym jest bowiem, że sprawa o zasądzenie alimentów była prowadzona przez Sąd Rejonowy w K. (sygn. akt III RC (...)) i zakończyła wydaniem wyroku w dniu 15 grudnia 2010 r., mocą którego zasądzono od pozwanego D. G. na rzecz małoletniej powódki T. G. podwyższone alimenty w kwocie po 400 zł miesięcznie, począwszy od dnia 1 października 2010 r., płatne z góry do dnia 15-tego każdego miesiąca, z ustawowymi odsetkami w przypadku opóźnienia w płatności każdej z rat, do rąk matki małoletniej powódki M. G. w miejsce alimentów ustalonych w sprawie XIII C (...) Sądu Okręgowego w P.(k. 4 akt sprawy). I to właśnie ten wyrok (a nie protokół) bez wątpienia stanowi podstawę obowiązku alimentacyjnego. W opisie czynu

zarzucanego skazanemu podstawę tę nieprecyzyjnie określono jako „protokół Sądu Rejonowego w K. z dnia 15 grudnia 2010 r. w sprawie III RC (...)”, co z niejasnej przyczyny w formule „oskarżonego D. G. uznaje za winnego popełnienia czynu opisanego powyżej” przyjął bez zmiany Sąd I instancji, chociaż dokonał zmian co do innych elementów ujętych w opisie czynu zarzucanego, a w pisemnym uzasadnieniu wyroku „wyrok SR w K. w sprawie III RC (...)” wskazał jako jeden z dowodów będących podstawą ustalenia faktów. Nie znaczy to jednak, że opis czynu przypisanego skazanemu został w ten sposób pozbawiony jednego ze znamion czynu zabronionego. Wynika przecież z niego, że w przedmiocie alimentów należnych od skazanego jego córce toczyło się postępowanie w Sądzie Rejonowym w K. oznaczone sygnaturą III RC (...) i że w toku tego postępowania dniu 15 grudnia 2010 r. zdarzyło się „coś”, co skutkowało nałożeniem na skazanego określonego obowiązku alimentacyjnego. Każdy, chociażby pobieżnie zorientowany w temacie alimentacji jest świadomy, że w grę wchodziło wydanie orzeczenia, a być może zawarcie zapisanej w protokole posiedzenia ugody. Opis czynu przypisanego mógłby też np. wskazywać, że D. G. był zobowiązany do wykonywania obowiązku alimentacyjnego na rzecz córki „w wyniku” postępowania prowadzonego przez Sąd Rejonowy w K. w sprawie o sygnaturze III RC (...), co również nie oznaczałoby zdekompletowania znamion czynu z art. 209 § 1 k.k. W odpowiedzi na kasację prokurator trafnie zatem akcentowała, że w opisie przypisanego przestępstwa zawarto niezbędny element, mianowicie, że w odniesieniu do D. G. źródło obowiązku alimentacyjnego zaistniało w toku rozpoznawania sprawy cywilnej III RC (...) przez Sąd Rejonowy w K., nadto wskazano datę jego powstania.

W takim razie trzeba przyjąć, że dokonana przez Sąd Okręgowy w P. zmiana wyroku Sądu I instancji polegała nie na uzupełnieniu opisu czynu przypisanego skazanemu o brakujące znamię przestępstwa niealimentacji, ale na pożądanym uściśleniu opisu czynu, przez co lepiej oddaje on poczynione w sprawie ustalenia faktyczne. W konsekwencji wypada zgodzić się z Sądem *ad quem*, że do wyroku Sądu Rejonowego wkradła się nieścisłość, świadcząca o pewnej niedokładności tego Sądu, jednak niewpływająca na merytoryczną poprawność wyroku, w szczególności nie skutkuje ona obrazą prawa materialnego, której rzeczywiste

zaistnienie nakazywałoby, w istniejących realiach procesowych, uniewinnić oskarżonego w instancji odwoławczej.

Mając powyższe na uwadze, Sąd Najwyższy orzekł jak w części dyspozytywnej postanowienia, co skutkowało obciążeniem skazanego kosztami postępowania kasacyjnego, zgodnie z art. 637a i art. 636 § 1 k.p.k. Wydanie rozstrzygnięcia w trybie art. 535 § 3 k.p.k. czyniło zbędnym wypowiedanie się co do wniosku obrońcy o wstrzymanie wykonania zaskarżonego wyroku.